



Ruimte voor street art

D66

GROENLINKS



NIDA

OMDAT WE GELOVEN
IN ROTTERDAM

Initiatiefnota

Jos Verveen, D66

Judith Bokhove, GroenLinks

Nourdin El Ouali, Nida

Met medewerking van Rewriters010

Oktober 2017

Afbeelding cover: Martin Watson, copyright foto onbekend



© SKURKTUR

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
Street Art	8
Kunst	8
Street art vs. Graffiti	8
Veiligheid en levendigheid	9
.....	9
Verschillende vormen	10
Huidige status van Street Art in Rotterdam	11
Werken	11
Rotterdamse kunstenaars	11
Beleid	12
Gewenste ontwikkeling: Meer kunst, Minder tags	13
Street art de ruimte bieden	14



Fintan Magee. Copyright foto onbekend

Inleiding

In de straten van Rotterdam is steeds vaker spectaculaire street art te vinden: een ontwikkeling waar we blij mee zijn! Street art is een toegankelijke kunstvorm die de buurten opfleurt, mensen inspireert, maatschappelijke thema's aankaart, het veiligheidsgevoel vergroot en de stad op een ludieke manier versiert. Ook verschilt de street art per wijk waardoor het de eigen identiteit en het lokale DNA van verschillende gebieden stimuleert. Toch lijkt Rotterdam relatief achter te lopen op dit gebied, wat zeker gezien het grote internationaal erkende talent dat de stad herbergt, een gemiste kans is. Daarentegen is er wel nog veel lelijke, overlastgevende graffiti in de stad te vinden die wij liever plaats zien maken voor mooie kunstwerken. Wij zouden dan ook graag zien dat de Gemeente Rotterdam hier hard mee aan de slag gaat en deze kunstenaars en kunstvorm de ruimte biedt die zij verdienen. We vragen het College van B&W daarom een sterk en duidelijk beleid te ontwerpen dat street art in Rotterdam faciliteert. We hoeven hierbij niet op de stoel van de kunstenaar te gaan zitten, maar heldere kaders waarmee de sector verder komt zijn nodig. Zo verbeteren we de wijken, motiveren we lokaal talent, en stimuleren we kwalitatief hoogwaardige kunst in de buitenruimte.



Foto & kunstwerk door Ox Alien

Street Art

Kunst

Street art is een kunstvorm met een lange geschiedenis. Van 'Kilroy is here' tijdens de Tweede Wereldoorlog tot de schilderingen op de Berlijnse muur tot de graffiti boom in de jaren '80 waarbij volledige treinstellen werden bespoten. Sindsdien heeft de street art scene zich sterk ontwikkeld en heeft het zijn karakter van ondergronds vandalisme al lang achter zich gelaten. Fantastische werken door wereldberoemde kunstenaars sieren nu steden over de hele wereld. Sommige schilderingen, van kunstenaars zoals Banksy, zijn zo veel waard dat er zelfs een (illegale) handel in is ontstaan en het de waarde van panden sterk doet stijgen. Veel van deze grote kunstenaars zijn klein begonnen door kunstprojecten in de buurt of in de klas. Zij hebben zich door de jaren heen kunnen ontwikkelen tot de artiesten die zij vandaag de dag zijn. Hiervoor zijn vaak laagdrempelige projecten en locaties instrumenteel geweest.



Kobra. Copyright foto onbekend

Street art floreert dus en kent een grote toegevoegde waarde voor steden en de kunstwereld. Er zijn vele stromingen ontstaan en wordt gewerkt met een grote hoeveelheid materialen, waaronder spuitbussen, stencils, posters en stickers. Het is een zeer toegankelijke kunstvorm die in de publieke ruimte voor iedereen beschikbaar is en in veel steden een grote trekker van toerisme is. Jammer genoeg blijft Rotterdam, ondanks het grote aantal zeer getalenteerde kunstenaars die de stad kent, achter op dit gebied. Wij zouden graag zien dat dit verandert.

Street art vs. Graffiti

Street art is niet het zelfde als graffiti en deze moeten doorgaans niet met elkaar worden verward. Graffiti betreft de ongewenste, illegale beschildering of bespuiting van oppervlaktes. Vaak beperkt dit zich tot zogenaemde 'tags': een soort uit rebelseid geplaatste graffiti handtekening. Graffiti in deze vorm verloedert de leefomgeving en moet worden tegengegaan.

Street art daarentegen is veel uitgebreider. Het is een gewenste kunstvorm met bekende en minder bekende kunstenaars, kunstwerken, stromingen, verschillende soorten materiaal en werkwijzen. Het is ook niet zelden dat de kunstenaars een gedegen kunstopleiding hebben gehad en dat hun werken, ondanks gemaakt in de publieke ruimte, veel geld waard zijn. Dergelijke mooie of interessante kunstwerken zouden wij graag overal in Rotterdam terug zien, terwijl er gelijktijdig hard wordt opgetreden tegen overlastgevende graffiti.



Banksy. Copyright foto onbekend

Veiligheid en levendigheid

Waar graffiti vaak geassocieerd wordt met verloedering van een buurt, heeft street art het tegenovergestelde effect. Mooie kunstwerken in de openbare ruimte geven juist het signaal af dat er in die buurt waarde wordt gehecht aan de verzorging van de openbare ruimte. Ook blijkt dat op plekken waar gedegen street art is aangebracht, minder snel graffiti zal worden geplaatst. Dit is, ook in Rotterdam, de reden dat pandeigenaren die stelselmatig last hadden van graffiti op hun muren, street art hebben laten aanbrengen. Street art is dus niet enkel een kunstvorm die meer ruimte verdient, maar ook een middel om de stad veiliger te maken. Het knapt wijken op.



Aantrekkelijke wijken met street art bieden niet alleen kansen voor de bewoners, maar trekken ook bezoekers uit andere wijken, steden en landen aan. Doordat street art steeds populairder wordt, komen er ook steeds meer toeristen die specifiek naar een stad afrijzen vanwege deze vorm van kunst. Dit is vergelijkbaar met toeristen die worden aangetrokken door geïnstitutionaliseerde kunstinstellingen zoals de Kunsthal en Boijmans. Hier hechten we als stad veel waarde aan en we zouden op een zelfde manier trots moeten zijn op onze publieke kunst. Rotterdam Tourist Information promoot de street-art-route-app van Rewriters010 al op hun site, maar door street art verder te stimuleren zou Rotterdam zich nog veel beter kunnen positioneren als culturele, hippe en veilige stad.

Zo divers als Rotterdam is, zo divers zijn de street art kunstenaars uit verschillende wijken. Door hun verschillen versterken zij ook het DNA van hun specifieke wijk. Zij hebben hun eigen stijl en invloeden, wat bijdraagt aan een lokale identiteit waar Rotterdammers trots op kunnen zijn!



Super A. Copyright foto onbekend

Verschillende vormen

Street art hoeft zich echter niet te beperken tot muurschilderingen. Allerlei objecten in de openbare ruimte kunnen gebruikt worden. Het duidelijkste voorbeeld daarvan is misschien wel "het monster van Rotterdam", oftewel, de octopus schildering op een schip in de Leuvenhaven.



Kunstenaars Vinz en Dopie. Copyright foto onbekend

Een ander mooi voorbeeld zijn de bussen in Stavanger, Noorwegen. Het lokale openbaar vervoerbedrijf heeft kunstenaars van over de hele wereld aangetrokken om de bussen door middel van street art te versieren. De bussen zijn daarmee rijdende kunstobjecten geworden. Het zelfde geldt voor metrostellen in Kiev, Oekraïne. Eigenlijk zoals de beweging ooit illegaal is begonnen, erkent en gebruikt men nu de toegevoegde waarde voor de stad op de voertuigen.



Kunstenaar Okuda San Miguel. ©Designboom



Diverse kunstenaars, ©NuArt

Daarnaast zijn er oneindig veel objecten in de openbare ruimte waar kunstenaars hun creativiteit op los kunnen laten. Ieder object kan worden omgetoverd tot een kunstwerk dat gelijktijdig de openbare ruimte verbetert. In Rotterdam zijn bijvoorbeeld veel gevellijsten te vinden die hier van zouden opknappen zoals recentelijk op Katendrecht is gedaan. Maar er valt ook te denken aan stoepen, putten, hekjes, bouwhekken, elektriciteitshuisjes en kastjes, bushaltes, metrobanen, bankjes, prullenbakken, etc. Bijna alles kan dienen als basis voor kunst en de gehele openbare ruimte zou een groot openlucht museum kunnen zijn.



©Davind Zinn



©Tom Bob



©Tom Bob

Huidige status van Street Art in Rotterdam

Werken

In Rotterdam is al een collectie kunstwerken te vinden op muren in vooral het Scheepvaartkwartier, Oude Westen, de Provenierswijk en recentelijk Crooswijk. De werken kennen veel verschillende stijlen en kunstenaars. Aan een van de nieuwste werken hebben zelfs kunstenaars van het New Yorkse Bushwick Collective meegewerkt – misschien wel het bekendste street art collectief op dit moment ter wereld. We zijn dan ook erg blij met deze schilderijen en ze zouden meer aandacht moeten krijgen. Tegelijkertijd is het aantal en de spreiding over de stad wat ons betreft veelte laag. Er moeten meer plekken beschikbaar komen. Vooral muren, maar zoals eerder aangegeven kan vrijwel iedere oppervlakte hier voor dienen, dus ook hekken, elektriciteitshuisjes, bussen enzovoorts.



Lastpak ©HIJS



Joren Joshua en Ilse Weisfelt ©HIJS



©David June

Rotterdamse kunstenaars

Rotterdam kent een groot aantal street art kunstenaars die in binnen- en buitenland bekend zijn. Dit zijn o.a. Ox-Alien, Opperclaes, Rul3rs, Bier en Brood, Telmo Miel, MeLikePainting, Ces53, Edo Rath, Daan Botlek, Mr. June, Said Kinos, Eelco van de Berg. Ze worden over de hele wereld gevraagd en hun werken zijn te vinden van Bangkok tot Hawaï. Een collectief van Rotterdamse street art kunstenaars heeft zelfs een eigen stijl ontwikkeld, genaamd 'Lastplak', dat in de wereldwijde street art-scene bekendheid geniet. Maar terwijl andere steden en het buitenland om onze Rotterdamse kunstenaars zit te springen, krijgen ze in eigen stad bijna geen ruimte. Zonde! Wat ons betreft bieden we in de toekomst Rotterdams talent ook in eigen stad een veel groter podium.



©Lastplak

Beleid

In de jaren '80 en '90 liep Rotterdam nog voorop, maar sindsdien is er een zeer restrictief beleid gevoerd. Pas sinds de motie 'Ruimte voor Graffiti' van GroenLinks en Nida in 2015 werd aangenomen in de gemeenteraad, lijkt er weer wat meer positieve aandacht vanuit het bestuur te komen voor street art. De motie roept tot het plaatsen van legale graffiti-muren. Dit, samen met het wijkveiligheidsactieprogramma waarin men street art gebruikt om wijken op te knappen, doet het tij gelukkig enigszins keren. Langzaam maar zeker lijken we ons in Rotterdam te realiseren dat street art van grote waarde voor de stad is en perfect bij Rotterdam past: hip, rauw, cultureel, creatief en niet elitair.



Daan Botlek ©PortofRotterdam

Het College van B&W laat in samenwerking met o.a. Rewriters010 en in samenspraak met de bewoners, veel muren beschilderen in Crooswijk. Zij willen de wijk zo aantrekkelijker maken. Over enige tijd zal de focus verlegd worden naar een andere wijk. Wij vinden dit een mooie eerste stap, maar zouden graag zien dat een dergelijke ontwikkeling zich niet beperkt tot Crooswijk, maar gelijktijdig in heel Rotterdam plaats vindt.

Ook is op basis van de motie en op aandringen van Rewriters010 in juni de eerste legale oefenmuur in Crooswijk geopend. Deze wordt direct veel gebruikt en voorziet duidelijk in een behoefte. Ook hier zien wij potentie voor meer oefenmuren in meer wijken.

Wat positief is aan het huidige beleid, is dat kunstenaars niet worden gehinderd door onnodige wet- en regelgeving. De welstandcommissie spreekt zich hier niet over uit vanwege de tijdelijkheid en verder is het veelal een aangelegenheid tussen pandeigenaren en kunstenaars. Echter lijkt dit gebrek aan bemoeienis ook een resultaat van een gebrek aan aandacht binnen het huidige kunst en cultuur beleid. Vanuit de street art scene horen wij dat de kennis en focus op street art beperkt is bij de gemeente omdat het huidige beleid zich met name richt op meer geïnstitutionaliseerde, klassieke vormen van kunst. De ontwikkelingen en behoeftes vanuit street art sluiten hier niet op aan en daarom ontbreekt goede, gepaste ondersteuning.

Daarnaast is de informatievoorziening met betrekking tot street art nihil. Beleid, regelgeving, procedures, contactpersonen, eventuele vergunningaanvragen: er is niets over te vinden op de gemeentewebsite. Dit gebrek aan informatie leidt er toe dat het beschikbaar stellen van een muur momenteel zeer ontoegankelijk is. Door betere informatieverstrekking denken wij dat het College van B&W street art enorm zou kunnen stimuleren.



©Ramon Martins

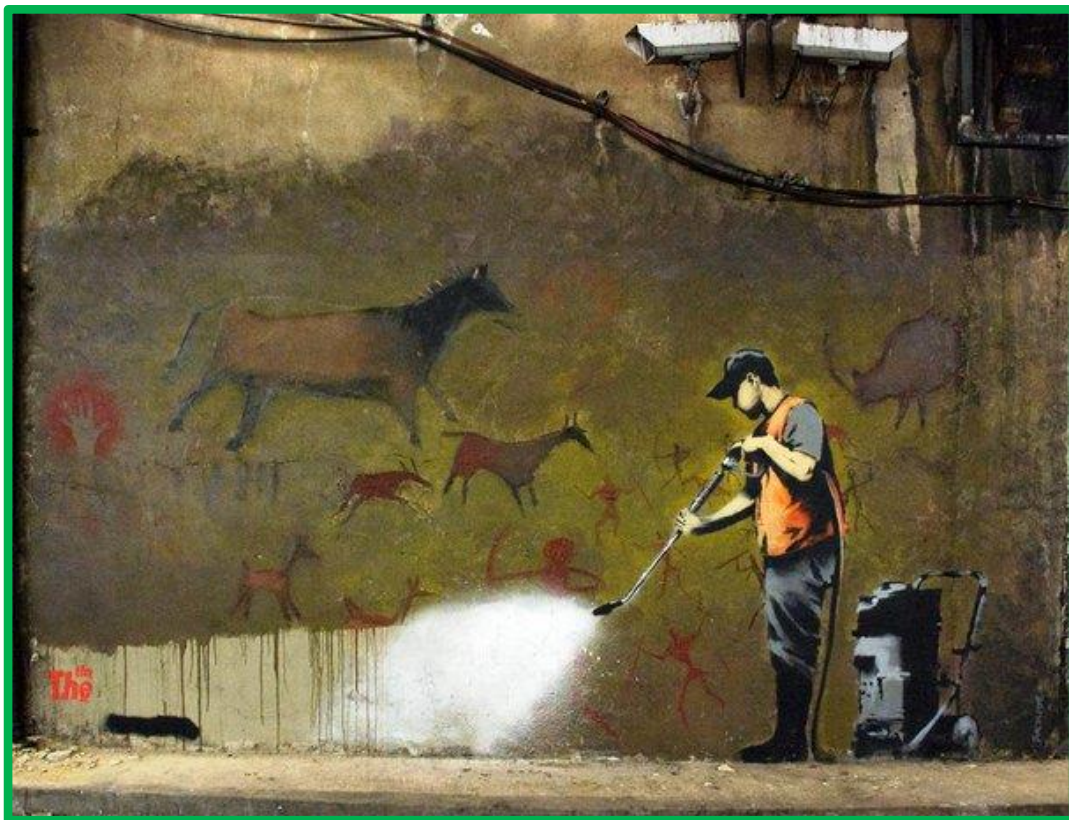


Tymon ©the hostel girl

Gewenste ontwikkeling: Meer kunst, Minder tags

Een van de steden die vaak wordt genoemd als 'street art capital of the world' is Melbourne, Australië. Van over de hele wereld gaan mensen daar heen om door de straten te struinen en de kunst te bewonderen. De lokale overheid weet dit succesvol te stimuleren en treedt tegelijkertijd hard op tegen illegale graffiti op basis van een concreet plan. Er is zelfs een onderwijsprogramma ingesteld dat leerlingen leert over street art en dat het verschil tussen street art en illegale graffiti benadrukt. Immers, een simpele tag op een muur of elektriciteitskastje heeft niets met kunst te maken, verbetert de levendigheid van de stad niet en vergroot ook het veiligheidsgevoel niet. In tegendeel: het leidt tot het tegenovergestelde. Wij erkennen dit probleem en willen dat hier sterker tegen wordt opgetreden.

Een aanpak gebaseerd op deze Australische voorbeelden zouden wij dan ook graag in Rotterdam zien. Een duidelijk beleid voor het tegengaan en bestrijden van ongewenste vormen van graffiti, iets wat negatieve effecten heeft op de levendigheid en veiligheid in de stad. Tegelijkertijd willen we ook een sterke focus op de toegevoegde waarde van street art. Een duidelijke visie en aanpak om deze kunstvorm meer ruimte te bieden in Rotterdam kan door bijvoorbeeld de samenwerking aan te gaan met experts uit het onderwijs, de cultuursector, Young-010 en de gebiedscommissies. Hiermee creëer je beleid wat elkaar versterkt en leidt tot een schoner, levendiger en mooier Rotterdam.



Banksy. Copyright foto onbekend

Street art de ruimte bieden

Graag zouden wij zien dat het College van B&W zich volledig gaat inspannen om street art een centrale plaats in het straatbeeld van Rotterdam te geven. Uiteraard zijn hier veel mogelijkheden voor. Het belangrijkste is het ontwikkelen van een duidelijk en sterk beleid waardoor meer objecten beschikbaar komen. We willen daarom graag van het College horen hoe zij invulling gaan geven aan een dergelijk beleid. De specifieke aanpak laten wij aan hen. Echter zien wij wel concrete verbeterpunten met betrekking tot het huidige beleid en hebben wij al verschillende ideeën opgehaald in de sector. We horen daarom graag van het College hoe zij, in samenwerking met o.a. de gebiedscommissies, bewoners en de culturele sector, invulling gaan geven aan het beleid, met daarin verwerkt in ieder geval de volgende punten:

1. Gedegen informatievoorziening voor inwoners en Rotterdamse instellingen en actieve promotie

Wij zijn in de veronderstelling dat veel Rotterdammers muren of objecten beschikbaar willen stellen, maar simpelweg niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden. Daarom willen we dat de gemeente actief over de mogelijkheden gaat communiceren en deze gaat promoten onder (pand)eigenaren. Het zou goed zijn hier ook de gebiedscommissies bij te betrekken.

2. Vastgoed & objecten beschikbaar stellen

De gemeente beschikt over veel vastgoed en objecten in de publieke ruimte zoals afvalcontainers, elektriciteitshuisjes, tunnels, stoepen, viaducten, etc. Deze zouden gebruikt kunnen worden als locaties voor street art. We zien graag dat het College een inventarisatie maakt van gemeentelijk vastgoed en objecten die beschikbaar gesteld kunnen worden. Ook valt te denken aan de omheiningen van bouwprojecten. Hier hebben we er veel van in Rotterdam. We zouden graag zien dat ook deze bij (gemeentelijke) bouwprojecten beschikbaar worden gesteld voor kunst.

3. Meer oefenmuren beschikbaar stellen

In Crooswijk is recentelijke de eerste oefenmuur beschikbaar gesteld. Deze voldoet in een enorme behoefte. We zien graag dat het College de mogelijkheden onderzoekt om op korte termijn meer van deze oefenmuren te plaatsen op plaatsen waar daar behoefte aan is. We vinden het belangrijk dat hierbij zowel de omwonenden als de gebiedscommissies goed betrokken worden om het tot een succes te maken en te laten aansluiten bij ieders tevredenheid.

4. In overleg treden met andere instellingen over de mogelijkheden

In andere steden zijn bussen en metro's van het openbaar vervoer door street art artiesten versierd. Door dit te doen veranderen de anders saaie vervoersmiddelen in echte kunstwerken die zich door de hele stad verspreiden. We willen dat het College in overleg treedt met de RET om de toepasbaarheid hiervan in Rotterdam te onderzoeken. Het zelfde geldt voor andere organisaties met grote objecten in de openbare ruimte zoals het Havenbedrijf en het Waterschap. We ook gaan graag welke mogelijkheden zij zien voor street art.

5. Snelle ontwikkeling in alle wijken

Recentelijk zijn er door doortastend optreden van de gemeente een aantal muren in Crooswijk versierd. De bewoners zijn hier goed bij betrokken en het heeft hele mooie resultaten opgeleverd. We willen deze aanpak graag ook terugzien in andere wijken.

6. Financiering

We gaan er vanuit dat – waar het gaat om gemeentelijke objecten – incidentele kunstsubsidies ook voor street art projecten beschikbaar zijn. Bij objecten die niet in eigendom van de gemeente zijn, kunnen de andere eigenaren bijdragen in de kosten. Graag

zien we een voorstel van het College hoe maximale middelen kunnen worden gemobiliseerd om street art in de stad mogelijk te maken, inclusief de mogelijkheden van bekostiging door (andere) eigenaren van objecten in de buitenruimte en fondsenwerving.

7. Ondersteuning

We ontvangen graag een voorstel met betrekking tot de coördinatie van street art projecten en ondersteuning. We kunnen ons enerzijds voorstellen dat dit ambtelijk verloopt, maar ook dat er een professionele externe partij voor wordt betrokken. Het snelle en minder formele karakter van deze kunstvorm wijkt immers af van meer traditionele kunstvormen. Ook horen we graag hoe de cultuursector betrokken zal worden.

8. Onderwijs

We vinden het belangrijk dat street art ook gekoppeld wordt aan het onderwijs. Zo leren kinderen over deze kunstvorm maar ook over het verschil tussen kunst over overlast. Daarnaast lijkt het ons goed als (internationale) street art kunstenaars hierbij betrokken zouden worden door bijvoorbeeld praktijklessen. Net zoals bij evenementen kunnen "side-events" in de wijk ingezet worden. Graag zien we een voorstel hoe het College van B&W dit wil verankeren.

9. Internationaal

Rotterdam is een internationale stad met invloeden van over de hele wereld. Het zou mooi zijn als de stad ook (meer) internationale street art kunstenaars gaat aantrekken. Daarnaast breken steeds meer Rotterdamse kunstenaars door in het buitenland. We ontvangen daarom graag een voorstel omtrent hoe we internationale kunstenaars kunnen aantrekken en ons eigen talent internationaal kunnen faciliteren.

10. Expositieruimte faciliteren

In 020 wordt momenteel de NDSM werf getransformeerd tot het grootste street art museum ter wereld. Ferrodome wordt momenteel in Rotterdam veel gebruikt voor street art, maar niet legaal. Wij vinden dat Rotterdam en de Rotterdamse street art kunstenaars ook echte expositieruimte verdienen. Binnen de grote Rotterdamse kunstmusea zoals de Kunsthal en Boijmans krijgt deze stroming echter nog weinig voet aan de grond. We zouden graag zien dat het College zich inspant om street art artiesten te helpen bij hun zoektocht naar expositieruimte. De inzet van (tijdelijke) leegstand voor pop-up galerieën zien wij o.a. als mogelijkheid hiervoor.

11. Beheer en Onderhoud

Street art werken zijn in de buitenruimte aan veel elementen onderhevig. De technieken zijn tegenwoordig zo goed dat ze veel kunnen weerstaan, maar soms vereisen ze onderhoud. Ook spelen er veel vragen omtrent beheer zoals: welke afspraken worden er gemaakt als het eigendom bij een andere partij ligt? Hoe verloopt de financiering voor het beheer en onderhoud? En waar sprake is van gemeentelijk eigendom: welke budgetten worden hier voor aangesproken? De werken moeten er immers goed uit blijven zien om een positieve bijdrage aan de buitenruimte te kunnen blijven vormen. We ontvangen graag een uitwerking van de visie van het College hier op.

12. Intellectueel Eigendom

Ook ontvangen we graag een visie van het College met betrekking tot verschillende intellectueel eigendomsvraagstukken. Welke afspraken ziet het College bijvoorbeeld voor zich met betrekking tot intellectueel eigendom van de kunstwerken in de buitenruimte? Hoe zit dit als de kunstwerken (vanwege ontwikkelingen in de buitenruimte zoals renovaties of nieuwbouw) verwijderd moeten worden? Hoe kunnen we er voor zorgen dat zowel de belangen van zowel de eigenaar van het oppervlakte als de kunstenaar behartigd worden? Daarnaast zouden we graag in kaart gebracht zien of en welke werken we op dit moment al

in de stad hebben die van een dusdanig niveau zijn dat zij hoe dan ook behouden moeten worden.

13. Percentageregeling

Al decennia kennen we de percentageregeling beeldende kunst. We zouden graag een voorstel ontvangen voor een vergelijkbare, kaderstellende constructie waarbij ontwikkelaars van renovatie of nieuwbouw een percentage van de bouwsom besteden aan gebouwgebonden kunst zoals street art.

14. Maatschappijkritische blik

In zowel het publieke als politieke debat, lokaal en nationaal, groeit de aandacht voor de rechten en vrijheden zoals die zijn verankerd in onze Grondwet. Street art is een goede manier om dit op creatieve wijze in de publieke ruimte uit te dragen. Wereldberoemd kunstenaar Keith Haring gebruikte zijn kunst in de buitenruimte ook om zijn maatschappijkritische blik te uiten. Banksy is het grootste hedendaagse voorbeeld van maatschappijkritische street art die aanslaat bij het grote publiek. We horen graag van het College van B&W hoe zij street art gaan faciliteren waarin street art kunstenaars, al dan niet tijdelijk of in een pop-up achtige constructie op verschillende plekken in de stad de ruimte krijgen om op maatschappijkritische wijze de betekenis van grondrechten en vrijheden in Rotterdam uit te dragen.

We ontvangen bovenstaande punten, verwerkt in een concreet nieuw street art beleid graag in het eerste kwartaal van 2018.